

In Harderwijk werd in een bouwput een middeleeuws 'paardgewichtje' gevonden. Dit gewichtje, in de vorm van een paard, werd gebruikt voor het wegen van zilveren en gouden munten. Dit was noodzakelijk, omdat in de middeleeuwen de waarde van de verschillende munten werd bepaald aan de hand van hun gewicht in edelmetaal.

- 2p **6** Verklaar dat het gebruik van dit gewichtje in Harderwijk:
- mede voortkwam uit het Harderwijker lidmaatschap van de Hanze, en
 - door een economische innovatie in de late middeleeuwen steeds minder vóórkam in handelstransacties.

Gebruik bron 4.

Twee conclusies over het boek van Leonardo Bruni:

- 1 Bruni keurt een politieke ontwikkeling uit de late middeleeuwen af.
- 2 Bruni loopt vooruit op een culturele ontwikkeling in de tijd van de renaissance.

- 4p **7** Leg beide conclusies uit, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een verschillend kenmerkend aspect.
Let op: je mag een kenmerkend aspect maar één keer gebruiken.

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 5.

Een bewering:

In deze prent wordt kritiek weergegeven op het bestuur van de Nederlandse gewesten.

- 3p **8** Ondersteun deze bewering door:
- het besluit van Philips II te noemen dat de aanleiding vormt voor het maken van deze prent en
 - uit te leggen welke kritiek over het bestuur van de gewesten wordt weergegeven, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 6.

In de jaren 1660 introduceert Jean-Baptiste Colbert (1619-1683), de Franse minister van financiën, een nieuw economisch beleid in Frankrijk.

- 3p **9** Noem dit nieuwe beleid **en** leg uit met een verwijzing naar de bron dat dit nieuwe beleid noodzakelijk is.

In 1668 schreef de Nederlandse filosoof Adriaan Koerbagh in zijn boek dat hij zich verbaasde dat in de Bijbel "valt te lezen dat God zelf van boven naar beneden kwam, om een gezellig praatje te maken met een of ander godzalig mens en om dan meteen bij hem te blijven logeren".

- 2p **10** Leg uit welk verlicht uitgangspunt Koerbagh toepaste op verhalen in de Bijbel.

Gebruik bron 7.

Jefferson gaat bij het schrijven van deze tekst uit van de politieke ideeën van Rousseau.

- 4p 11 Leg dit uit voor twee politieke ideeën van Rousseau, waarbij je je antwoord telkens ondersteunt met een andere verwijzing naar de bron.

Twee gebeurtenissen uit de Franse Revolutie:

- 1 Op 17 juni 1789 richtten de vertegenwoordigers van de derde stand van de Staten-Generaal de Nationale Vergadering op en begonnen vervolgens met het schrijven van een grondwet. Verschillende vertegenwoordigers van de geestelijkheid en de adel sloten zich bij de Nationale Vergadering aan.
- 2 Op 27 juni 1789 beval koning Lodewijk XVI alle vertegenwoordigers van de geestelijkheid en de adel die zich nog niet hadden aangesloten bij de Nationale Vergadering, om dat alsnog te doen.

- 2p 12 Geef aan waardoor:

- Lodewijk XVI zich in zijn positie bedreigd voelde door de oprichting van de Nationale Vergadering, en
- Lodewijk XVI verwachtte dat zijn bevel van 27 juni zijn positie zou beschermen.

Moderne tijd

Twee gegevens over de Chinese geleerde Yan Fu (1854-1921):

- 1 Yan Fu vertaalde na een verblijf in Groot-Brittannië boeken van Adam Smith en van Montesquieu.
- 2 Yan Fu koos ervoor deze boeken te vertalen in het klassieke Chinees van de elite.

Een bewering:

De vertalingen van Yan Fu stimuleerden de Zelfversterkingsbeweging.

- 2p 13 Geef voor beide gegevens aan op welke wijze dit de Zelfversterkingsbeweging stimuleerde.

Gebruik bron 8.

Paus Leo XIII heeft verschillende motieven voor het uitbrengen van de encycliek *Rerum Novarum*.

- 4p 14 Licht dit toe door uit te leggen dat paus Leo XIII:
- een confessionele invulling geeft aan de discussie over de sociale kwestie, en
 - met deze encycliek de opkomst van een andere politiek-maatschappelijke stroming wil tegengaan.